

*І. П. Сидор,
к. е. н., доцент кафедри фінансів ім. С. І. Юрія,
Тернопільський національний економічний університет, м. Тернопіль*

БЮДЖЕТНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ І ВІТЧИЗНЯНА ПРАКТИКА

*I. P. Sydor,
phD, Associate Professor department of finance n. S.I. Yurij,
Ternopil National Economic University, Ternopil*

BUDGETARY PROVIDING OF SOCIAL PROTECTION POPULATION: THEORETICAL ASPECTS AND PRACTICAL

У статті розглянуто економічну сутність соціального захисту населення та його організаційно-правові засади в Україні. Обґрунтовано теоретичні аспекти бюджетного забезпечення соціального захисту населення. Проведено комплексний моніторинг здійснення видатків державного та місцевих бюджетів на соціальний захист і соціальне забезпечення в Україні. Розглянуто пріоритетні напрями забезпечення фінансування соціального захисту громадян за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів в частині виконання власних і делегованих повноважень. Аргументовано неефективність постійного зростання «непродуктивних видатків бюджету», що можуть викликати споживацькі настрої у населення та стали залежність від державної матеріальної допомоги. Виявлено основні проблеми та намічено перспективи подолання соціального відторгнення від отриманих соціальних послуг при забезпеченні реалізації соціальних прав громадян та побудови соціально орієнтованої держави.

Economic substance, organization and legal aspects of protection in Ukraine are considered. The theoretical basis of budgetary financing of social protection is grounded. Monitoring of expenditures of state and local budgets for social protection and social security of the population in the Ukraine and in the regions in particular is carried out. Priority directions of providing of financing of social protection of citizens are considered due to incomes state and local budgets in part of implementation of own and state delegated powers. Argued ineffective of permanent growth of «unproductive charges of budget», this can cause consumer moods in a population and permanent dependence on state financial services. The feasibility and prospects for overcoming social exclusion of social services in the context of social rights of citizens and a socially oriented state are justified and outlined.

Ключові слова: *соціальний захист, соціальні послуги, соціальні допомоги, соціальні пільги, бюджетне забезпечення, видатки бюджетів на соціальний захист і соціальне забезпечення.*

Keywords: *social protection, social services, social privileges, budgetary providing, expenditures of budgets on social protection and social security.*

Постановка проблеми. Диференціація доходів населення в умовах ринкової економіки закономірно породжує клас, який знаходиться за межею бідності, а відтак – потребує державного втручання в соціально-економічні процеси з метою соціального захисту малозабезпечених категорій громадян.

Соціальний захист населення є комплексом економічних, соціальних та правових заходів і сукупністю інститутів, які покликані забезпечити усім громадянам країни рівні можливості для підтримання певного рівня життя, а також підтримку окремих соціальних груп населення. Водночас, це система законодавчо закріплених державних гарантій для населення, які протидіють дестабілізуючим факторам сучасної ринкової економіки. Соціальний захист включає систему заходів, які захищають будь-якого громадянина країни від економічної та соціальної деградації в результаті безробіття, хвороби, виробничої травми, народження дитини, інвалідності, старості тощо, а також надання медичних послуг та допомог сім'ям з дітьми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В науковій літературі економічного спрямування питання соціального захисту населення та їх бюджетного забезпечення досліджують такі вітчизняні науковці і практики як: Андрущенко В., Дем'янишин В., Кириленко О., Лібанова Е., Лободіна З., Луніна І., Малиняк Б., Тропіна В., Шаварина М., Шаманська Н. Проте у вітчизняних умовах постійних змін у сфері соціального захисту населення, проведення соціальних реформ глибокого та детального аналізу потребують джерела їх фінансового забезпечення, передусім за рахунок бюджетних коштів.

Постановка мети і завдань. Метою статті є наукове обґрунтування теоретичних аспектів бюджетного забезпечення соціального захисту населення, а також проведення моніторингу видатків державного і місцевих бюджетів на соціальний захист; пошук шляхів удосконалення забезпечення соціального захисту громадян за рахунок бюджетних коштів відповідно до основних пріоритетів соціально-економічного розвитку країни.

Виклад основного матеріалу. Система соціального захисту включає три суб'єкти: державу, юридичні особи і громадяни. Частина заходів держави у сфері соціального захисту населення стосується усіх членів суспільства, а решта адресована окремим соціальним групам. Перша група заходів стосується забезпечення можливості для кожної особи застосування своїх здібностей і отримання доходу, визначення офіційного прожиткового мінімуму, захисту інтересів споживачів, індексації доходів. Друга група заходів соціального захисту стосується окремих груп населення, зокрема безробітних, пенсіонерів, інвалідів, ветеранів праці та військової служби, сімей з дітьми, дітей-сиріт, вимушених переселенців та біженців, що зазнали впливу різного роду катастроф, стихійних лих.

Право громадян на соціальний захист передбачає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також через старість та в інших випадках, передбачених законом, закріплено у статті 46 Конституції України. Це право гарантується загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням за рахунок страхових внесків громадян, підприємств, установ і організацій, а також бюджетних та інших джерел соціального забезпечення; створенням мережі державних, комунальних та приватних закладів по догляду за непрацездатними. При цьому пенсії та інші види соціальних виплат, допомог, що є основним джерелом існування людей, мають забезпечувати рівень життя, не нижчий від прожиткового мінімуму, встановленого законом [1].

У науковій літературі найбільш поширеними вважаються наступні визначення поняття «соціальний захист».

«Соціальний захист населення – державна підтримка певних категорій населення, які можуть зазнавати негативного впливу ринкових процесів, забезпечення відповідного рівня життя шляхом надання правової, фінансової, матеріальної допомоги окремим громадянам (найбільш вразливим верствам населення), а також створення соціальних гарантій для економічно активної частини населення, забезпечення прийнятних для країни умов життя та праці громадян, у тому числі через установлення соціальних стандартів» [2, с. 23].

«Під системою соціального захисту сьогодні розуміється сукупність законодавчо визначених економічних, соціальних, юридичних гарантій і прав, соціальних інститутів та установ, що забезпечують їх реалізацію та створюють умови для підтримки життєзабезпечення і діяльного існування різних соціальних верств і груп населення, передусім соціально вразливих» [3, с. 45].

«Соціальний захист – це система державного гарантування прав громадян України на матеріальне забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та інших випадках, передбачених законодавством України» [4].

Ці визначення відображають підходи різних авторів до сутності даного поняття, а об'єднує їх те, що під соціальним захистом розуміється лише той обсяг соціальних гарантій, що безпосередньо надається державою.

Соціальний захист населення здійснюється шляхом його бюджетного забезпечення. Бюджетне забезпечення як окреме поняття є мало дослідженим у науковій літературі.

Бюджетне забезпечення є поняттям більш вужким по відношенню до фінансового забезпечення, адже при збереженні суті ключового слова забезпечення, яке передбачає визначення форм, методів та джерел покриття діяльності чи функціонування будь-якого господарюючого суб'єкта або держави [5, с. 237], то бюджетне забезпечення чітко вказує на джерело забезпечення – кошти державного і місцевих бюджетів.

Як зазначає В.Г. Дем'янишин «бюджетне забезпечення є одним із методів бюджетного механізму..., його забезпечуючою підсистемою за допомогою якого держава забезпечує організацію бюджетних відносин на усіх стадіях бюджетного процесу» [6, с. 238-239].

Таким чином, на нашу думку, поняття бюджетне забезпечення слід розглядати як за економічним, так і за матеріальним змістом. Так, за економічним змістом бюджетне забезпечення відображає сукупність економічних відносин, які виникають між державою, з однієї сторони, та юридичними і фізичними особами з іншої, пов'язаних із забезпеченням необхідними фінансовими ресурсами за рахунок коштів державного і місцевих бюджетів діяльності пов'язаної із виконанням функцій держави, органів місцевого самоврядування та ефективного використання бюджетних коштів.

Дане визначення розкриває сутність бюджетного забезпечення враховуючи при цьому суб'єктів фінансових відносин, основне призначення і кінцеву мету цього процесу.

За матеріальним змістом бюджетне забезпечення – це процес формування і використання коштів централізованого фонду держави шляхом визначення форм, методів, а також інструментів, які використовуються з метою задоволення суспільних потреб (див. рис. 1).

Рис. 1. Структура бюджетного забезпечення соціального захисту населення

Бюджетне забезпечення соціального захисту населення здійснюється шляхом бюджетного фінансування видаткової частини державного і місцевих бюджетів шляхом реалізації програм соціального захисту населення.

Реалізація загальнодержавних програм соціального захисту населення здійснюється за рахунок видатків державного бюджету шляхом:

- передбачення видатків на соціальний захист безпосередньо в державному бюджеті;
- врахування відповідного обсягу коштів на соціальний захист при розрахунку обсягів міжбюджетних трансфертів з наступною передачею дотацій та субвенцій місцевим бюджетам.

Динаміка бюджетного фінансування соціального захисту населення у 2011-2014 рр. за рахунок коштів державного бюджету зображена у таблиці 1. Динаміка видатків державного бюджету у період 2011-2014 рр. вказує на тенденцію щодо поступово їх зростання з 333,45 млрд. грн. до 430,21 млрд. грн. на 96,76 млрд. грн.

Таблиця 1.

Динаміка видатків Державного бюджету України на соціальний захист та соціальне забезпечення у 2011-2014 рр.

Показники	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	Зростання (зменшення)
Видатки державного бюджету, всього, в тому числі:	333,45	395,62	403,45	430,21	96,76
Видатки державного бюджету на соціальний захист і соціальне забезпечення, з них видатки на:	63,54	75,25	88,55	80,55	17,01
	100,0	100,0	100,0	100,0	–

Соціальний захист на випадок непрацевдатності	0,72	1,09	0,92	0,84	0,12
- частка у видатках на соціальний захист і соціальне забезпечення, %	1,13	1,45	1,04	1,04	-0,09
Соціальний захист пенсіонерів	58,32	64,49	83,23	75,81	17,49
- частка у видатках на соціальний захист і соціальне забезпечення, %	91,78	85,70	93,99	94,11	2,33
Соціальний захист ветеранів війни і праці	0,56	0,83	0,90	0,82	0,26
- частка у видатках на соціальний захист і соціальне забезпечення, %	0,88	1,10	1,01	1,02	0,14
Соціальний захист сім'ї, дітей і молоді	0,32	0,03	0,03	0,026	-0,27
- частка у видатках на соціальний захист і соціальне забезпечення, %	0,50	0,04	0,03	0,02	0,48
Соціальний захист безробітних	0,02	0,39	0,25	0,055	0,035
- частка у видатках на соціальний захист і соціальне забезпечення, %	0,03	0,52	0,28	0,06	0,03
Допомога у вирішенні житлового питання	0,73	1,14	0,50	0,45	-0,28
- частка у видатках на соціальний захист і соціальне забезпечення, %	1,15	1,51	0,56	0,55	-0,60
Соціальний захист інших категорій населення	2,55	7,18	2,65	2,50	-0,05
- частка у видатках на соціальний захист і соціальне забезпечення, %	4,01	9,54	2,99	3,10	0,91
Фундаментальні та прикладні дослідження та розробки у сфері соціального захисту	0,018	0,02	0,02	0,019	-0,001
- частка у видатках на соціальний захист і соціальне забезпечення, %	0,015	0,026	0,02	0,01	-
Інша діяльність у сфері соціального захисту	0,28	0,05	0,02	0,02	-0,26
- частка у видатках на соціальний захист і соціальне забезпечення, %	0,44	0,07	0,02	0,01	-0,39
Питома вага видатків державного бюджету на соціальний захист та соціальне забезпечення у структурі видатків державного бюджету загалом, %	19,05	19,02	21,95	18,72	-0,33
Частка видатків державного бюджету на соціальний захист і соціальне забезпечення у ВВП, %	5,57	5,34	6,08	5,14	-0,43

Однією із статей видатків державного бюджету є видатки на соціальний захист і соціальне забезпечення населення. Аналізуючи бюджетне фінансування соціального захисту населення у 2011-2014 рр., спостерігаємо зростання його обсягу на 17,01 млрд. грн. (з 63,54 млрд. грн. до 80,55 млрд. грн.). Слід відмітити, що у період 2011-2013 рр. відбувалося зростання обсягу фінансування соціального захисту до рівня 88,55 млрд. грн., що свідчить про зростання пріоритетності соціальних видатків державного бюджету з метою поліпшення матеріального становища населення, вирішення основних соціальних проблем та підтверджує тезу про соціальну спрямованість бюджетної політики держави. Вже у наступному 2014 р. видатки державного бюджету на дану статтю скоротилися на 8 млрд. грн., що обумовлено політичними подіями в Україні на протязі останнього року, а саме: анексія АР Крим та військові дії в окремих районах Донецької і Луганської областей. Відтак, фінансування соціального захисту населення на цих територіях не проводиться.

За період 2011-2014 рр. питома вага видатків державного бюджету на соціальний захист і соціальне забезпечення у ВВП коливалася в межах від 2,14 % (у 2014 р.) до 6,08 % (у 2013 р.). Динаміка цього показника за аналізований період вказує на його зменшення на 0,43 відсоткових пункти.

Питома вага видатків державного бюджету на соціальний захист і соціальне забезпечення у структурі видатків державного бюджету становить від 18,75 % до 21,95 % і має тенденцію до скорочення, що

пов'язано із «замороженням» на відповідному рівні соціальних гарантій і допомог в умовах глибокої економічної стагнації та загрозою дефолту в Україні.

Дослідження складу і структури видатків державного бюджету на соціальний захист і соціальне забезпечення дає підстави констатувати, що у 2011-2014 рр. серед зазначеної групи видатків переважали видатки на соціальний захист пенсіонерів – частка зазначеного виду видатків становила від 91,78 % до 94,11 %, зростання відбулося на 2,33 відсоткових пункти.

Другим за значенням показником у структурі видатків державного бюджету на соціальний захист і соціальне забезпечення є видатки на соціальний захист інших категорій населення, питома вага якого становить за різними роками в період 2011-2014 рр. від 2,99 % до 9,54 %. За аналізований період частка видатків державного бюджету на соціальний захист інших категорій населення зріс на 0,91 відсотковий пункт. До групи соціального захисту інших категорій населення відносять інші програми в галузі соціального захисту та соціального забезпечення, що забезпечують виконання загальнодержавних функцій, згідно з переліком, затвердженим Кабінетом Міністрів України.

Слід зазначити, що у складі видатків державного бюджету на соціальний захист видатки на соціальний захист пенсіонерів та інших категорій населення займає 97,21 %, а усі інші видатки у групі соціального захисту займають лише 2,79 %.

Із розвитком інституту місцевого самоврядування, відповідно до демократичних принципів, затверджених у Європейській хартії місцевого самоврядування, виконання соціальних зобов'язань має покладатися на органи влади, що найбільш близькі до громадян. Соціальний захист залишається в Україні пріоритетним напрямком фінансування упродовж останніх років, коли переважна частина видатків соціального спрямування передана для фінансового забезпечення до місцевих бюджетів.

Таким чином, видатки місцевих бюджетів на соціальний захист і соціальне забезпечення – це делеговані повноваження органів місцевого самоврядування. Проведемо аналіз динаміки видатків місцевих бюджетів за функцією «соціальний захист і соціальне забезпечення» у 2011-2014 рр. (див. табл. 2.). У динаміці 2011-2014 рр. видатки місцевих бюджетів України зросли з 180,98 млрд. грн. до 225,62 млрд. грн., зростання відбулося на 44,64 млрд. грн. Видатки місцевих бюджетів зростали за усіма аналізованими роками окрім 2013 р., коли цей показник скоротився на 2,73 млрд. грн. (з 222,57 млрд. грн. у 2012 р. до 219,84 млрд. грн. у 2013 р.).

Таблиця 2.

Динаміка видатків місцевих бюджетів України на соціальний захист та соціальне забезпечення у 2011-2014 рр.

Показники	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	зростання (зменшення)
Видатки місцевих бюджетів, всього, <i>в тому числі:</i>	180,98	222,57	219,84	225,62	44,64
Видатки місцевих бюджетів на соціальний захист і соціальне забезпечення, з них видатки на:	41,89	50,05	56,51	57,44	15,55
	100,0	100,0	100,0	100,0	–
Соціальний захист на випадок непрацездатності	4,45	5,51	6,76	7,14	2,69
- частка у видатках на соціальний захист і соціальне забезпечення, %	10,64	11,01	11,96	12,43	1,79
Соціальний захист пенсіонерів	3,33	3,78	4,03	3,99	0,66
- частка у видатках на соціальний захист і соціальне забезпечення, %	7,96	7,56	7,13	6,94	-1,02
Соціальний захист ветеранів війни і праці	4,11	4,43	3,98	3,86	-0,25
- частка у видатках на соціальний захист і соціальне забезпечення, %	9,81	8,86	7,05	6,72	-3,09
Соціальний захист сім'ї, дітей і молоді	24,53	29,84	35,67	36,37	11,84
- частка у видатках на соціальний захист і соціальне забезпечення, %	58,57	59,63	63,13	63,32	4,75
Допомога у вирішенні житлового питання	2,05	2,45	2,17	2,15	0,10
- частка у видатках на соціальний захист і соціальне забезпечення, %	4,89	4,91	3,86	3,74	-1,15
Соціальний захист інших категорій населення	2,81	3,14	3,08	3,06	0,25
- частка у видатках на соціальний захист і соціальне забезпечення, %	6,73	6,29	5,45	5,32	-1,41

Інша діяльність у сфері соціального захисту	0,59	0,87	0,80	0,87	0,28
- частка у видатках на соціальний захист і соціальне забезпечення, %	1,41	1,74	1,42	1,51	0,10
Питома вага видатків місцевих бюджетів на соціальний захист та соціальне забезпечення у структурі видатків місцевих бюджетів загалом, %	23,14	22,48	25,70	25,45	2,31
Питома вага видатків місцевих бюджетів на соціальний захист та соціальне забезпечення у структурі видатків зведеного бюджету за цією функцією, %	39,74	39,94	38,96	41,62	1,88
Частка видатків місцевих бюджетів на соціальний захист і соціальне забезпечення у ВВП, %	3,67	3,55	3,88	3,67	–

У структурі видатків місцевих бюджетів видатки на соціальний захист і соціальне забезпечення склали від 22,48 % до 25,70 % за різними роками і характеризуються поступовим зростанням у 2014 р. проти 2011 р. на 2,31 відсотковий пункт.

Динаміка абсолютних показників видатків місцевих бюджетів на соціальний захист і соціальне забезпечення характеризується поступово зростаючими показниками з 41,89 млрд. грн. у 2011 р. до 57,44 млрд. грн. у 2014 р., зростання становило 15,55 млрд. грн. Слід зауважити, що в останні роки роль місцевих бюджетів у фінансуванні соціального захисту та соціального забезпечення зросла, про що свідчить зростання частки видатків місцевих бюджетів у структурі видатків зведеного бюджету на цю функцію з 39,74 % до 41,62 %, або на 1,88 відсоткових пункти.

У складі видатків місцевих бюджетів на соціальний захист і соціальне забезпечення більше 63 % у 2014 р. припадає на соціальний захист сім'ї, дітей і молоді. Динаміка абсолютних показників цих видатків у період 2011-2014 рр. зросла на 11,84 млрд. грн. (з 24,53 млрд. грн. до 36,37 млрд. грн.). Зазначені видатки були спрямовані на:

- виплату допомог у зв'язку з вагітністю і пологами, на догляд за дитиною до 3 років, при народженні дитини, на дітей одиноких матерям, тимчасових державних допомог дітям, державних соціальних допомог малозабезпеченим сім'ям;
- утримання закладів, які надають соціальні послуги дітям, котрі опинилися у складних життєвих обставинах, центів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді;
- інші програми соціального захисту.

Друге місце за обсягом бюджетного фінансування соціального захисту населення за рахунок коштів місцевих бюджетів займає соціальний захист на випадок непрацездатності. Його частка у структурі видатків за даною функцією впродовж 2011-2014 рр. характеризується зростанням з 10,64 % до 12,43 %. Динаміка абсолютних значень видатків місцевих бюджетів на соціальний захист на випадок непрацездатності вказує на зростання з 4,45 млрд. грн. до 7,14 млрд. грн., або на 2,69 млрд. грн.

Відмітимо, що серед видатків місцевих бюджетів на соціальний захист і соціальне забезпечення лише фінансування соціального захисту сім'ї, дітей і молоді та соціального захисту на випадок непрацездатності становлять 75,75 % усіх видатків. Усі інші складові соціального захисту населення становлять 24,25 %. Разом з тим, такі видатки як соціальний захист безробітних та фундаментальні та прикладні дослідження і розробки у сфері соціального захисту населення взагалі не фінансуються з місцевих бюджетів, це прерогатива виключно державного бюджету.

Водночас зауважимо, що перманентне зростання видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів може викликати у населення споживацькі настрої, та не спонукати їх до забезпечення якісного рівня життя за рахунок власної праці. Зазначене підтверджує у своїй праці О.Б. Снісаренко: «... упродовж тривалого часу головний акцент робиться на підвищення соціальних трансфертів ... що неминуче руйнує мотивацію активної поведінки на ринку праці. Через це соціальні трансферти називають непродуктивними видатками» [7, с. 302].

Збільшення обсягів видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення виявляється не виправданим, бо це призводить до важких негативних наслідків для населення у майбутньому, а саме до формування сталої залежності від матеріальної державної допомоги. Йдучи шляхом зростання видатків на соціальний захист ми отримуємо більше негативних, ніж позитивних результатів, окрім того, позитивні зміни від збільшення соціальної допомоги матимуть лише тимчасовий характер, а негативні – довгостроковий. Як результат, незважаючи на зростання обсягів та темпів видатків, що спрямовуються як із Державного, так і з місцевих бюджетів на соціальний захист та соціальне забезпечення, позитивних змін у якості життя більшої частини населення держави не спостерігається. Система соціальної допомоги

населенню не відповідає потребам сьогодення. Це, в першу чергу, пов'язано з розпорошуванням коштів на виплату допомоги окремим групам населення без якісного урахування їх доходів, реального соціального стану та ін. [8, с. 13].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Підсумовуючи, зазначимо, що бюджетне фінансування соціального захисту населення в Україні не позбавлене істотних недоліків, а тому в даному контексті на нашу думку необхідно здійснити ряд заходів, а саме:

– бюджетне фінансування соціального захисту населення повинно здійснюватись не хаотично, а відповідно до Державної програми соціально-економічного розвитку країни;

– вдосконалити порядок бюджетного планування та прогнозування витраток бюджетів різних рівнів на соціальний захист з метою наближення до реальних показників їх фінансового забезпечення;

– необхідно переглянути набори продуктів харчування, непродовольчих товарів та послуг для основних соціально-демографічних груп населення, адже на їх основі визначається розмір прожиткового мінімуму, який повинен переглядатися кожні п'ять років, однак в Україні не змінювався з 2000 р. При цьому в затверджених нормах взагалі не враховані окремі життєво необхідні витрати, зокрема, на послуги охорони здоров'я, освіти, оздоровлення, що є переважно платними. У цьому контексті на сучасному етапі державотворення ключовими завданнями механізму бюджетного планування і прогнозування витраток на сферу соціально-культурних послуг має стати зниження соціальної нерівності, відновлення активної позитивної динаміки доходів громадян та якісне надання суспільних послуг.

– з метою якісного надання державою соціальних послуг населенню потрібно переглянути розрахунки витраток на соціальний захист на підставі нормативів бюджетного забезпечення, які не мають належного наукового обґрунтування;

– впровадити схеми фінансування соціального захисту, які передбачають зв'язок між обсягами витраток та результатами надання суспільних послуг;

– скоротити перелік видів соціальних пільг в поєднанні з введенням обов'язкової перевірки доходів заявника при їхньому призначенні. Замінити пільги соціального призначення на систему адресних грошових допомог, що найбільше відповідає критерію соціальної справедливості та матиме позитивні економічні наслідки.

Перспективи подальших досліджень в площині бюджетного забезпечення соціального захисту населення в Україні будуть стосуватися детального дослідження вітчизняної практики в частині результативності використання бюджетних коштів, отриманих у вигляді субвенцій та реалізації бюджетних програм соціального захисту населення.

Література.

1. Конституція України: Закон України № 254 к / 96 - ВР від 28.06.1996 р. / Законодавство України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// www.rada.gov.ua](http://www.rada.gov.ua).
2. Державне фінансове забезпечення соціальної сфери. Монографія // За ред. доктора філософії, професора, академіка АЕНУ Т.М. Кір'ян, д.е.н., проф. Ю.В. Пасічника. – Черкаси, видавець Чабаненко Ю., 2012. – 398 с.
3. Социальная работа: теория и практика: Учеб. пособие / Отв. ред. Е.И.Холостова, А.С.Сорвина. - М.: ИНФРА-М, 2001. - 427 с.
4. Лободіна З.М. Бюджетне фінансування соціального захисту в Україні / З.М. Лободіна // Вісник ТНЕУ, 2014. – № 3. – С. 7-19.
5. Федосов В. Фінансова реструктуризація в Україні: проблеми і напрями: монографія / В. Федосов, В. Опарін, С. Львовчкін ; за наук. ред. В. Федосова. – К. : КНЕУ, 2002. – 387 с.
6. Дем'янишин В. Г. Теоретична концептуалізація та практична реалізація бюджетної доктрини держави: Монографія / В. Г. Дем'янишин – Тернопіль: ТНЕУ, 2008. – 496 с.
7. Снісаренко О.Б. Аналіз рівня та якості фінансування соціально-культурної сфери у контексті індексу людського розвитку / О.Б. Снісаренко // Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики. – 2012. – № 2. – С. 5-19.
8. Модернізація місцевих фінансів України в умовах економічних і соціальних трансформацій [Текст]: моногр. / Під ред. О.П. Кириленко. – Тернопіль: ТНЕУ, «Економічна думка», 2008. – 376 с.

References.

1. The Verkhovna Rada of Ukraine (1996), The Law of Ukraine "Konstyutsiia Ukrainy", available at: [http:// www.rada.gov.ua](http://www.rada.gov.ua).
2. Kirian, T.M. and Pasichnyka, Yu.V. (2012), *Derzhavne finansove zabezpechennia sotsialnoi sfery* [State funding of social services], vydavets Chabanenko Yu., Cherkasy, Ukraine, p.398.
3. Holostova, E.I. and Sorvina, A.S. (2001), *Social'naja rabota: teorija i praktika* [Social work: theory and practice], INFRA-M, Moscow, Russia, p. 427.
4. Lobodina, Z.M. (2014), "Biudzhethne finansuvannia sotsialnoho zakhystu v Ukraini", *Visnyk TNEU*, vol. 3, pp. 7-19.
5. Fedosov, V. Oparin, V. and Lovochkin. S. (2002), *Finansova restrukturyzatsiia v Ukraini: problemy i napriamy* [Financial restructuring in Ukraine: Challenges and Directions], KNEU, Kyiv, Ukraine, p.387.

6. Demianyshyn, V. H. (2008), *Teoretychna kontseptualizatsiia ta praktychna realizatsiia biudzhetnoi doktryny derzhavy* [The theoretical conceptualization and practical realization of the doctrine of the state budget], TNEU, Ternopil, Ukraine, p.496.
7. Snisarenko, O.B. (2012), "Analiz rivnia ta yakosti finansuvannia sotsialno-kulturnoi sfery u konteksti indeksu liudskoho rozvytku", *Ekonomika ta upravlinnia pidpriemstvamy mashynobudivnoi haluzi: problemy teorii ta praktyky*, vol. 2, pp. 5-19.
8. Kyrylenko, O.P. (2008), *Modernizatsiia mistsevykh finansiv Ukrainy v umovakh ekonomichnykh i sotsialnykh transformatsii* [Upgrading local finance Ukraine in terms of economic and social transformations], TNEU, «Ekonomichna dumka», Ternopil, Ukraine, p.376.

Стаття надійшла до редакції 14.09.2015р.